

АКТУЕЛНА ТРАНСФОРМАЦИЈА НАСТАВНИХ ПЛАНОВА И ПРОГРАМА НА ДЕПАРТМАНУ ЗА ГЕОГРАФИЈУ, ТУРИЗАМ И ХОТЕЛИЈЕРСТВО У НОВОМ САДУ

Павле Томић, Татјана Пајовић
Природно-математички факултет, Нови Сад
Департман за географију, туризам и хотелијерство
Трг Доситеја Обрадовића 3, 21000 Нови Сад

ABSTRACT

TOMIĆ, P., Tatjana PAJOVIĆ: CURRENT TRANSFORMATION OF CURRICULA AT DEPARTMENT OF GEOGRAPHY, TOURISM AND HOTEL MANAGEMENT OF NOVI SAD. *Skup, 1: Savremena univerzitetska nastava, Zbornik radova naučno-stručnog skupa, Trebinje, novembar 2003.* 145-149, Banja Luka, 2004. [Faculty of Natural Sciences, Department of Geography, Tourism and Hotel Management, 3 Dositeja Obradovića square, 21000 Novi Sad]

Since the 1980's at the Department of Geography, Tourism and Hotel Management, Faculty of Natural Sciences and Mathematics in Novi Sad, innovative changes in professional education in tourism and hotel management have occurred and resulted in forming new majors in graduate, specialist and postgraduate studies.

This paper presents new attempts to decide upon optimal criteria for introducing new subjects and programs for certain majors. There have been tendencies to apply didactical innovations which are based on: goals of learning, contents of programs, contemporary sources of knowledge, expected results, doctrine in which a student is a subject of the educational process.

Key Words: Department of Geography, Tourism and Hotel Management, tourism, subjects, curricula, transformation

САЖЕТАК

На Департману за географију, туризам и хотелијерство, Природно-математичког факултета у Новом Саду, од друге половине осамдесетих година прошлог века до данас дошло је до великих промена у школовању туризмолога, тј. стручњака из области туризма и стручњака за извођење наставе из географије. Формирано је неколико смерова у оквиру основних, специјалистичких и магистарских студија.

У раду ће се приказати наставни предмети и програми на појединим смеровима, са акцентом на смерове за туризам, који су изабрани применом дидактичке иновације која полази од циљева учења, садржаја програма, постојећих извора знања, резултата који се очекују и доктрине према којој је студент субјект наставног процеса.

Кључне речи: Департман за географију, туризам и хотелијерство, туризам, планови, програми, трансформација.

УВОД

Факултетско образовање стручњака из области туризма представља деликатан проблем. То је, пре свега зато што оно у нашој земљи нема дугу традицију. Затим, деликатност проблема проистиче из саме природе туризма.

До почетка деведесетих година историја овог образовања је била концепцијски противуречна и неконтинуирана. Карактерисали су је непомирљиви сукоби два концепта:

- комерцијално-економистичког и
- интегралног, интердисциплинарног означеног термином - "туризмолошки правац".

Први концепт је био оличен у деловању Економског факултета у Београду, а други у раду Туризмолошког факултета, такође у Београду. Интегрална, туризмолошка концепција, иако добро прихваћена у високоразвијеним туристичким земљама, код нас је била потиснута средином осамдесетих година. То је довело и до престанка са радом Туризмолошког факултета.

На Департману се настоји да се створи могућност како би опстала и развијала се оба концепта, јер ни једна дисциплина не може претендовати да презентује истраживање туризма.

Департман за географију, туризам и хотелијерство настоји да изабере оптималне критеријуме модела за избор наставних предмета и програма и да на тај начин достигне оптимални ниво садржајне и формалне организације универзитетског школовања туристичких стручњака. Департман примењује дидактичке иновације које полазе од:

- Циљева учења,
- Садржаја програма,
- Постојећих извора знања,
- Резултата који се очекују,
- Доктрине према којој је студент субјект наставног процеса.

НАСТАВНИ ПЛАНОВИ, ПРОГРАМИ И ИНОВАЦИЈЕ НА ДЕПАРТМАНУ

Департман за географију, туризам и хотелијерство се развио из катедре за географију која је основана 1962. године при Филозофском факултету, а данас се налази у склопу Природно-математичког факултета. Основна делатност Департмана је педагошко-научна, а она се одвија како кроз редовне студије, тако и кроз последипломске студије. Студије имају два основна смера - Географију и Туризмологију. Усмеравање студената се врши од прве године студија.

На смеру географија, постоје следећа усмерења:

- Професор географије
- Професор географије-информатике
- Професор географије-биологије
- Професор природе

Смер Професор географије обухвата комплексно географско образовање прилагођено формирању комплетних стручњака за потребе извођења наставе из географије. Студије обухватају садржаје из општеобразовних и стручних географских предмета. Студенти у току студија савлађују фундаменталне физичко-географске, друштвено-географске и регионално-географске дисциплине, као и дидактичко методичке садржаје. Школовање траје осам семестара у оквиру којих је укључено 20 обавезних и осам изборних предмета.

Смерови двопредметне наставе представљају новину у школовању, чиме је пружена могућност бржег и једноставнијег запошљавања младих људи, који показују афинитет према просветном позиву, односно наклоност према природним наукама.

Смер Професор природе траје шест семестара и треба да представља резултат најновије реформе школства. Будући да се у нижим разредима основне школе уводи

комплексна наставна област која се односи на природне основе човекове средине, тако се са завршетком овог смера добија могућност одржавања наставе из ове области.

У овом раду већа пажња ће бити посвећена смеровима за образовање стручњака из туризма, њиховим плановима и програмима.

На смеру туризмологија постоје три усмерења:

- Дипломирани менаџер у туризму
- Дипломирани менаџер у ловном туризму
- Дипломирани менаџер у хотелијерству

Поред ова три усмерења на четворогодишњим студијама, постоје и четири усмерења на трогодишњим студијама:

- Менаџер у туризму
- Менаџер у ловном туризму
- Менаџер у хотелијерству
- Менаџер у гастрономији

Смер Дипломирани менаџер у туризму, школује стручњаке из области туризма. Најновијим изменама плана и програма на почетку 2003/04. године и прилагођавањем Болоњској декларацији, извршено је суштинско и свестрано залажење у најважније области туризма, што је студијама дало интердисциплинарни карактер. У осам семестара, колико студије трају, студенти имају 21 обавезан и 8 изборних предмета.

На смеру Дипломирани менаџер у ловном туризму студенти стичу знања из географских основа туризма, основних економских аспеката ове области, уз обавезно изучавање енглеског и немачког језика. Пословни сегмент ловног туризма је заступљен садржајима из домена финансијског менаџмента, менаџмента у ловном туризму и маркетинга. Студенти морају да савладају садржај из 29 предмета (21+8).

Смер Дипломирани менаџер у хотелијерству је настао као резултат стеченог искуства на досадашњим студијама и сазнања да је увођењем специфичних предмета из хотелијерства у досадашњу туризмолошку основу, могуће школовање стручњака који поседују висок степен компетентности за рад у овој рецептивној компоненти туризма. Као и код претходна два смера, студенти имају 21 обавезних и 8 изборних предмета.

На трогодишњим смеровима, студенти имају 15 обавезних и 6 изборних предмета (једино на Гастрономији студенти имају 23 обавезна предмета).

Департман за географију, туризам и хотелијерство се определио за образовање туристичких стручњака примењујући иновирани концепцију, која туризам прихвата као интегралну, интедисциплинарну категорију. У контексту ранијег проблематичног статуса ове концепције код нас, битно је споменути да је за разлику од претходног туризмолошког факултета, у овој институцији нису занемарени кључни и неопходни елементи комерцијално-економистичке концепције. Одржава се тенденција превазилажења ових разлика и наставно-научни садржаји показују све очигледнију равнотежу која се доказује у пракси.

Иницијални разлог је био садржан у чињеници да се туризам одвија у времену и простору, који представља предмет географских истраживања. Туристички ресурси, као што су: туристичко-географски положај простора, рељеф, клима, хидрографија, биљни и животињски свет; становништво као субјективни фактор развоја туризма; привредне делатности и гране које су у функцији туризма итд. у односу на целокупан инвентар географске средине, основни су предмет географског проучавања и интерпретирања. С обзиром да без туристичких вредности нема ни значајнијих туристичких кретања, то значи да се и они налазе у оквиру географских проучавања.

Поменута географска основа је доста редукована у корист негеографских предмета, али тражи нова сажимања и сврсисходније прилагођавање све лабавијим схватањима појма туристе, туристичке вредности и облика туристичких кретања.

Антропогене туристичке вредности проучавају се у оквиру предмета – Културна добра у туризму, али су присутне и у предмету Туристичка географија, као и у изучавању међугранских, односно регионално-географских туристичких садржаја.

Економска функција туризма савлађује се економском групом предмета, а руководећи пословни сегмент заступљен је у садржајима: Персоналног менаџмента Финансијског менаџмента, Менаџмента у туризму и Менаџмента туристичке дестинације.

Све актуелнији селективни облици туризма који су сагласни тренду одрживог развоја, обрађују се у предмету - Туризам и одрживи развој.

Укључени су и предмети који дају основу за схватање комплементарног функционисања туризма и делатности које спадају у тзв. туристичку привреду.

Наведен је део тема и предмета, али је битно истаћи да су сви они прилагођени специфичностима смерова који постоје на Департману.

Поред обавезних предмета, студент се самостално опредељује за два изборна предмета у свакој години студија.

За све четворогодишње смерове организоване су специјалистичке и магистарске студије.

У образовању туристичких стручњака, као што је поменуто, иновацијски прилози су реализовани у првом реду у садржајима образовања односно планова и програма. Ту се пре свега мисли на покушаје да се реши врло деликатан проблем избора наставно-научних садржаја. Али дидактика универзитетске наставе, односно методике појединих туризмолошких предмета упозоравају да то није довољна гаранција успешности студија. Због тога се реализују програми увођења иновације и у следеће елементе наставе:

1. Људски фактор у настави

а) оспособљавање за субјекатску позицију студената у настави;

б) отклањање навике да се наставник поставља само као предавач и прихватање његове улоге, уопштено узевши као организатора и координатора наставе.

2. Укључивање што разноврснијих и актуелнијих наставних објеката у образовни процес, почевши од обилажења атрактивних итинерера у географској средини (редовних екскурзија и теренског рада); објеката рецептивне и комуникацијске основе туризма, до непосредног контакта са туристима и непосредно упознавање туристичко-угоститељских објеката, путем организације праксе у њима-летња пракса.

Департман велику пажњу посвећује теренском раду студената. Задатак теренских вежби је да студенти упознају суштину међувеза атрактивних, материјалних и организационих фактора и врсте туристичких кретања, као и у којој мери су оптималне могућности таквих веза реализоване. На првој години студија теренске вежбе се изводе по Војводини, на другој по Западној Србији, на трећој по Источној Србији и на четвртој години по Црној Гори. Итинерери екскурзија дају могућност студентима да се под вођством професора и асистената, односно њиховог излагања на терену, упознају са квантитативним, квалитативним карактеристикама материјалне базе туризма Србије и Црне Горе.

Већ трећу годину Департман организује летњу праксу студената у земљи и иностранству. На праксу могу да иду сви заинтересовани студенти од прве године студија, док је за Хотелијере и Гастрономе ова пракса обавезна (могу да је обаве преко Департмана, или у свом индивидуалном аранжману). Летња пракса се обављала до сада у Грчкој – Кос, Родос и на Црногорском приморју - Будва, Бечићи, Котор.

3. Примена иновацијских наставних средстава у оквиру којих од 1997. године посебан значај добија Географски информациони систем (ГИС). Најбољи резултати у области модерне наставне и научне технологије су постигнути увођењем Географског информационог система (ГИС). ГИС центар је основан 1997. године, а опремљен је најсавременијом хардверском и софтверском опремом. Њу чине пет академских и једна бизнис лиценца познатог америчког произвођача софтвера на бази ГИС технологије-ЕСРИ-

ја. Све академске лиценце чине програмски пакет PC ARC/INFO 3.5.1 i PC ArcView ГИС 3.0, док је бизнис лиценца појачана са два додатна модула: Spatial Analyst i Network Analyst. Активности ГИС центра се одвијају у више праваца: едукативном (планом и програмом уведен је наставни предмет на четвртој години-ГИС и Методологија научног рада, чиме се врши оспособљавање студената у овој области), научно-истраживачком (центар финализује научно-истраживачке програме који се одвијају на Департману) и комерцијалне (врши комерцијалне услуге разним привредним и административно-правним субјектима).

4. У оквиру организацијских облика наставе, осим класичних директних облика наставе, примењују се и индиректни облици: индивидуални, рад у тандему, групни, тимски рад, програмирана настава и др.

5. Модернизација наставних метода, пре свега, у том смислу да се форсира што разноврснији методски поступак, који сам по себи побуђује бољу мотивацију не само студената, већ и асистената и ствара боље услове за обимнијим савлађивањем градива у току саме наставе.

ЗАКЉУЧАК

Овај рад указује на настојања Департмана за географију, туризам и хотелијерство Природно-математичког факултета у Новом Саду да својом отвореношћу и пријемчивошћу према светским новинама у области универзитетског образовања туристичких стручњака, прихвати и реализује позитивна европска и светска искуства. Треба свакако истаћи да је ПМФ у Новом Саду, а самим тим и овај Департман међу првима усвојио и потписао Болоњску декларацију.

ЛИТЕРАТУРА

1. С. Унковић, Економика туризма, Научна књига, Београд, 1985.
2. J. Baudrillard, Симулакруми и симулације, Светови, Нови Сад, 1991.
3. Ђ. Чомић, Постмодерни туризам као глобални симулакрум, Туризам, бр. 3, Савремене тенденције у туризму, Природно-математички факултет, Институт за географију, Нови Сад, 1999, страна 9-12.
4. Информатор за школску 2003/04, Географија, туризам и хотелијерство, Универзитет у Новом Саду, Природно-математички факултет, Нови Сад, 2003.